

CONTRIBUȚII LA AGRICULTURA PREISTORICĂ A OLTENIEI

MARIN CÎRCIUMARU

Cu foarte mulți ani în urmă, C. S. Nicolăescu—Ploșor publica primele „Însemnări asupra agriculturii preistorice de pe pământul românesc”, unde menționa, printre altele, „urmele boabelor de grâu și de orz rămase întipărite în pământul ce forma pereții locuințelor preistorice” de la Piscul Cornișorului de lângă Ploșor (jud. Dolj) și de la Ostrovul Corbului (jud. Mehedinți)¹.

Desigur că, ținând seama de faptul că pătrunderea comunităților culturii Starcevo pe teritoriul României s-a făcut tocmai prin zona Olteniei, ne putem gândi la o activitate economică bazată pe cultivarea plantelor destul de timpurie în această regiune, avîndu-se în vedere faptul că deja se cunoaște că populațiile următoare ale acestei culturi practicau agricultura în zonele de unde veneau.

Pentru aceasta, nici nu au surprins o serie de mențiuni privind descoperirea urmelor unor boabe de *Triticum* sp. și *Hordeum* sp. păstrate pe lipitura de lut ars din așezarea aparținînd fazei mijlocii a culturii Starcevo-Criș de la Șimnicu de Jos (jud. Dolj)².

Tot din Oltenia, din jud. Vilcea, de la Copăcelu, este menționat *Triticum monococcum*³. Aceeași specie a apărut în complexe ale culturii Vorbicioara⁴.

În faza II-a a culturii Vădastra se specifică existența grîului (probabil *Triticum monococum*), orzului (*Hordeum* sp.) și meiului (*Panicum* sp.)⁵.

Din locuințe ale culturii Sălcuța, D. Berciu a descoperit la Piscul Cornișorului ghindă provenind probabil de la *Quercus pubescens*.⁶

Acestea ar fi cele mai importante semnalări privind existența unor plante ale căror resturi sau amprente au fost depistate în diferite contexte arheologice pe teritoriul Ol-

teniei, pînă la data la care, la Institutul de arheologie din București au început preocupări sistematice de recuperare și identificare bazate pe determinări științifice ale materialului biologic din stațiunile arheologice.

Desigur că în multitudinea materialului cercetat, o parte provine de pe teritoriul Olteniei, încît va prezenta mai jos rezultatele din fiecare așezare. Înainte de a trece la prezentarea acestor noi rezultate, dorim să atragem atenția asupra producției cu care trebuie să privim unele din determinările mai vechi chiar atunci cînd sînt afectate de agronomi sau biologi, dar care nu erau familiarizați cu problemele, adesea deosebit de complexe, ale materialului carbonizat și amprentelor descoperite în contexte arheologice.

CÎRCEA, com. Coșoveni, jud. Dolj.

Din grupa 4 (secțiunea XX) atribuită culturii Dudești-Vinca, pe o bucată de chirpic s-a recunoscut ambrenta unui bob de grîu aparținînd speciei **Triticum spelta**.

VĂLEA ANILOR, com. Corlățel, jud. Mehedinți.

Plantele cultivate de purtătorii culturii Sălcuța sînt cunoscute și prin descoperirea în tellul de la Valea Anilor a mai multor semințe găsite în două vase din locuința 3.

În primul din vase (din cele 1.102 de exemplare) 99,8% aparțineau orzului (**Hordeum vulgare** ssp. **nudum**), 0,1% grîului (**Triticum** sp.) și 0,1% drăgaicei (**Gallium spurium**).

În cel de al doilea vas (din care s-au numărat 531 semințe) predomină covirșitor grîul (**Triticum monococcum** — 5,2%, **Triticum aestivum** — 94,3% **Triticum** sp. — 0,4%), în timp ce orzul abia întrunea 0,1%.

CURMĂTURA, com. Giurgîța, jud. Dolj.

Așezarea aparținînd culturii Sălcuța de la Curmătura este situată pe o terasă a Desnățuiului, avînd aspect de tell.

Semințele descoperite sînt puternic deformate probabil din cauză că au fost culese înainte de a ajunge complet la maturitate, iar incendiul a intervenit la scurt timp după aceasta.

Cele 681 de semințe observate la microscop aparțin în cea mai mare parte speciei **Hordeum vulgare** cf. ssp. **nudum** (98,9%) și în mică măsură grîului (**Triticum aestivum** — 0,1% și **Triticum** cf. **compactum** — 0,6%), linteii (**Lens** sp. — 0,1%) și drăgaicei (**Gallium spurium** — 0,3%).

CELEI—SUCIDAVA, orașul Corabia, jud. Olt.

În incinta cetății geto-dace de la Sucidava, ce avea să devină ulterior oraș roman, s-au descoperit foarte multe loturi de semințe (au fost cercetate peste 10.300 de exemplare cu lintea **Lens esculenta**), ceea ce presupune folosirea lui în alimentație. Într-o proporție mai mică s-au identificat semințe de dragavei (**Rumex crispus**), lubiț (**Camelina sativa**) și cu totul accidental rogoz (**Carex rostrata**). De asemenea, pe una din vetre a fost descoperită ghindă (**Quercus** sp.) care aproape cert intra în alimentația omului în această vreme.

Una din cele mai interesante descoperiri din tellul de la Celei — Sucidava sînt fragmentele de piine carbonizate recuperate dintr-o groapă amenajată a locuinței 1 pentru care există următoarea datare C 14 : Bln 2014 : 4.225±60 B.P. (2.275 î.e.n.). Aceasta este prima descoperire de acest fel din timpul culturilor preistorice de pe teritoriul țării noastre. Prin fragmentarea unei bucăți din resturile de piine descoperite s-au recuperat din masa respectivă 22 semințe absolut întregi de orz, trei semințe de măcriș și una de in. Nu este exclus ca aceste semințe, fiind întregi, să stea la originea fermentului cu care a fost fabricată piinea respectivă, în compoziția cărora probabil că semințele de orz intrau în cea mai mare proporție.

Dintr-un vas geto-dacic de la Sucidava s-au determinat peste 800 semințe de **Triticum dicoccum** constatîndu-se că acestea erau de o puritate izbitoare și nu conțineau nici un fel de alte semințe de la o altă cereală sau de la buruieni.

La Sucidava a fost, de asemenea, descoperit un lot de semințe carbonizate dintr-o groapă atribuită sec. IV-e.n., compus din următoarele exemplare, unele din ele din perioade foarte vechi. Dealtfel, cele mai multe provin din tellul aparținînd chiar aspectului cultural Celei din perioada de tranziție de la eneolitic la epoca bronzului. Din această etapă au fost recunoscute mai multe specii de grîu, cum ar fi *Triticum monococcum*, **Triticum dicoccum** (care se cultiva în cea mai mare proporție), **Triticum spelta**, **Triticum aestivum**. În general **Triticum dicoccum** era amestecat în mică proporție cu **Triticum monococcum** și **Triticum spelta**, iar **Triticum aestivum**, în puținele situații cînd a apărut, era subordonat procentual orzului cu care era combinat. Uneori orzul (**Hordeum vulgare**) se cultiva și în combinație cu **Triticum dicoccum**, în anumite si-

tuații lanurile conținând într-o proporție mai mare grîul (în procente mai mici, alături de *Triticum dicoccum*, se întîlnea *Triticum monococcum*), în altele însă *Hordeum vulgare* deținea supremația.

Nu au fost întîlnite pînă în prezent, în perioada de traucție de la eneolitic la epoca bronzului, în tellul de la Celei-Sucidava, secara, ovăzul și meiul.

În schimb au apărut cantități semnificative de în (*Linum usitatissimum*), adesea carbonizat în agregate împreună semințe carbonizate dintr-o groapă atribuită sec. IV e.n. compus din următoarele specii: **Secale cereale** — 78,6⁰/₀, **Triticum aestivum** — 4,6⁰/₀, **Triticum aestivum** cf. ssp. **vulgare** — 7,9⁰/₀, **Triticum aestivum** cf. ssp. **compactum** — 4,0⁰/₀, **Triticum** sp. — 1,2⁰/₀, **Hordeum vulgare** — 2,5⁰/₀, **Vicia** cf. **ervilia** — 0,3⁰/₀, **Rumex crispus** — 0,07⁰/₀, **Agrostemma** cf. **githago** — 0,8⁰/₀.

Tot de la Sucidava nu au lipsit semințele carbonizate din nivelul bizantin (sec. VI e.n.). Speciile determinate sînt următoarele: **Triticum aestivum** — 97,6⁰/₀, **Secale cereale** — 0,4⁰/₀, **Hordeum vulgare** — 0,3⁰/₀, **Vicia faba** — 0,4⁰/₀, **vitis vinifera** — 0,08⁰/₀, **Agrostemma** cf. **githago** — 1,2⁰/₀.

BIZDINA, jud. Dolj.

Dintr-o groapă a locuinței 1, din sec. III î.e.n., dintr-un vas s-au descoperit cca 10 kg de semințe carbonizate din care s-au studiat 462 de exemplare repartizat astfel pe specii: **Triticum monococcum** — 1,7⁰/₀, **Triticum dicoccum** — 12,1⁰/₀, **Triticum aestivum** — 20,5⁰/₀, **Triticum aestivum** ssp. **compactum** — 3,7⁰/₀, **Triticum** sp. — 6,3⁰/₀, **Hordeum vulgare** — 5,8⁰/₀, **Hordeum vulgare nudum** — 0,4⁰/₀, **Lens esculenta** ssp. **microspermae** — 21,2⁰/₀, **Panicum miliacium** — 27,5⁰/₀, **Vicia ervilia** — 0,2⁰/₀, **Polygonum aviculare** — 0,2⁰/₀, **Agrostemma githago** — 0,2⁰/₀, **Bromus** — 0,2⁰/₀.

SOCU, com. Bărbătești, jud. Gorj.

Dintr-un nivel dacic din așezarea de la Socu — Bărbătești, dintr-o mostră existentă în Muzeul județean Tg.-Jiu, s-au determinat mai multe semințe aparținînd în exclusivitate meiului (*Panicum milianceum*).

OCNIȚA, jud. Vâlcea.

Cele circa 200—300 grame prelevate din așezarea dacică de la Ocnița s-au dovedit a fi fost produse în totalitate de specia **Panicum milianceum** ca și la Socu—Bărbătești.

Tot de la Ocnița provin și impresiunile mai multor frunze de **Polypodium vulgare** păstrate pe o bucată de chirpic.

HINOVA, jud. Mehedinți.

În sec. IV e.n. la Hinova se cultiva o mare varietate de specii. Astfel, pe lângă o serie de cereale, precum grâul (**Triticum aestivum**), și secara (**Secale cereale**), au fost identificate o serie de leguminoase între care un loc însemnat îl avea cu certitudine bobul (**Vicia faba**).

N O T E

- ¹ C.S. Nicolăescu — Ploșor. Insemnări asupra agriculturii preistorice ce pe pământul românesc, București, 1922, p. 5—6.
- ² E. Comșa, Betrachtungen über den Pflanzenanbau während der Jungsteinzeit auf dem Gebiet Rumäniens, Beitrage zur Ur — und Frühgeschichte Teil 1, Arbeits — und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege Beiheft, 16, 1981, p. 111—127. Săpăturile au fost efectuate de D. Galbeniu. Nu se menționează cine a făcut determinările amprentelor respective.
- ³ E. Comșa, **op. cit.** Săpăturile au fost efectuate de D. Berciu. Nu se precizează cine a identificat speciile respective.
- ⁴ D. Berciu, C.S. Nicolăescu — Ploșor, E. Comșa, S. Morintz, C. Preda, S. Popescu — Ialomița, Șantierul arheologic Verbicioara — Dolj, SCIV. T. 2, nr. 1, 1951. Determinările au fost efectuate probabil de C.S. Nicolăescu—Ploșor.
- ⁵ C.N. Mateescu, Remarks on Cattle breeding and Agriculture in the Middle and Late Neolithic on the Lower Danube, Dacia (N.S.), XIX, 1975, p. 13—18; B. Gheție et C.N. Mateescu, L'Élevage et l'Utilisation des Animaux Pendant le Néolithique Moyen à Vădastra (Roumanie), Zephyrus XXVIII—XXIX, 1978, p. 135—145. Din păcate, în niciunul din cele două studii nu se dau mai multe amănunte asupra materialului determinat și mai ales nu se dezvăluie identitatea specialistului care a făcut determinările.
- ⁶ D. Berciu, **Contribuții la problemele neoliticului în România în lumina noilor cercetări**, București, 1961, p. 342—343. Determinările au fost făcute de specialiști de la Institutul de cercetări forestiere.